

СТАНОВИЩЕ

ОТ

Професор д.м.н. Ангел Петров Учиков

на дисертационния труд на д-р **Емануил Михайлов Йорданов** на тема **„Съвременно хирургично лечение на усложнения колоректален карцином“**, представен за присъждане на образователната и научната степен **„Доктор“** по научната специалност: **„Хирургия“** / шифър **03.01.37/**.

Дисертационният труд на д-р Емануил Йорданов на тема **„Съвременно хирургично лечение на усложнения колоректален карцином“**, заема 150 страници, използвани са 256 литературни източници и е илюстриран с 21 снимки, 15 таблици, 13 фигури и 4 схеми.

Дисертацията разглежда , методите на диагностика. тактиката и спешното хирургично лечение на усложнения колоректален карцином.

Темата е актуална, поради увеличаващата се честота на колоректалния карцином/ 2 ро място в Европа/ и високата смъртност/ 2-ро място в България/, от една страна и дискусиите ,които се водят относно оперативната тактика и техника.

Усложненият колоректален рак е заболяване,което достига честота до 40% от всички случаи на колоректален карцином и се представя като хирургична спешност, в повечето с локално авансирал тумор , поради което, оперативното лечение е съпроводено с висока честота на следоперативни усложнения и смъртност, влошена прогноза, ниска 5 годишна преживяемост и повишен брой рецидиви. Спешните оперативни интервенции са с висок риск, които се извършват във всички времеви интервали,като акцента при извършването на онкологичната дисекция и радикална хирургия е различен от този при плановите операции на неусложнения колоректален карцином. Като разбира тежестта на тези негативни констатации, дисертантът обобщава същността на темата в 9 проблема, които мотивират неговото научно търсене. Това дава възможност,да формулира правилно , целта и задачите, чрез които да я постигне.

Литературният обзор е структуриран логично, подробно и информативно, като ангажира 46 страници. Той представя задълбочен анализ, на най-същественото от епидемиологията, хирургичната анатомия, онкологичните характеристики, диагностичните методи, индикации и видове оперативно лечение на усложнения колоректален рак ,през призмата на нашето съвремие. Много ценен е разделът за предоперативната оценка и анализ на оперативния риск при отделните групи пациенти и анализът на рисковите фактори. Логично се поставя акцента, върху най-значимия раздел - тактиката и принципите на лечение, на отделните видове усложнения, както и спецификата и разликата в подхода при дясностранна и лявостранна локализация на карцинома на колона. Подробно е представена главата за онкологичните принципи, при лечението на усложнения колоректален карцином – тоталната мезоколична ексцизия, перитонеалната дисекция, проксималното съдово лигиране, което е наложително и при спешните резекции.

Литературният обзор е обстоен и набляга върху последните доказателствено обусловени проучвания и препоръки от консенсусни становища и насоки.

Целта на дисертационния труд е много добре формулирана. Задачите отговарят на поставената цел и са изпълними.

Обектът на проучване от 165 болни, с усложнен колоректален карцином, оперирани по спешност в клиниката по Гръдно-коремна Хирургия / II Хирургия/ на УМБАЛ Свети Георги и МУ Пловдив за 5 годишен период/2014–2018/ е представителен и позволява формулирането на статистически значими изводи.

Клиничният материал е разделен в две групи - основна от 145 болни, лекувани в клиниката и 20 пациенти в критично състояние лекувани в КАИЛ. Адекватното стратифициране на пациентите според ASA и други клинични показатели в тези две групи позволява на дисертанта , да анализира клиничния ход на заболяването, специфичните усложнения и причините за леталитета. Сравнителният анализ на така разграничените две групи показва и обосновава съществената разлика в лечението им, развитието на усложненията и окончателните резултати.

Методологията на дисертационния труд е последователна с представените в нея документални, клинични, инструментални, оперативни и статистически методи. Периоперативният протокол е обширен, правилно изграден,като спомага за оптималното изпълнение на

поставените задачи и цел. Основният метод – оперативният ни показва, етапите на стандартизираната техника на резекциите и анастомозите и основните елементи от специфичните онокологични процедури . Статистическите методи включват, биостатистически анализ, при който критериите при подбора на променливите са приложими в практиката, изчерпателни и достоверни . Качествените и количествени показатели са проследени, със съвременни статистически методи.

В „**Резултати**” са представени периоперативните характеристики на пациентите, видовете усложнения , тяхната локализацията и проявата им през различните времеви интервали, извършените операции, постоперативните усложнения и леталитет. Новаторски е подхода ,при анализиране на усложненията по видове, през денонощието, дните от седмицата и годишните сезони. Различните видове операции са представени, с качествен снимков материал. Таблиците се представени прегледно, като последователно са направени анализите на, епидемиологичните данни, операциите и видовете компликации.

Дисертанта правилно обръща внимание върху , анализа на най-тежките следоперативни усложнения – анастомозните инсуфициенции и следоперативния перитонит, които водят до висок леталитет при тези болни. Проучени са локализацията и симптоматиката им и детайлно са разгледани клиничните фактори довели самостоятелно или в комбинация до летален изход.

Разделът „**Обсъждане**“ разглежда, анализира и обосновава съвременната стратегия за диагностиката и лечението на усложнения колоректален рак. Обсъждат се принципите на поведение и резултатите от собствените проучвания. Намира се сходство, в не малка степен, между собствените подходи и стратегии и тези от литературния обзор. Пионерни в международен план са едновременните проучвания за честотата и проявите на основните видове усложнения на колоректалния карцином – перфорация и обструкция по време на денонощието, в дните от седмицата и различните сезони. Анализът на честотата и разпределението на операциите през тези различни времеви интервали, с оглед влиянието им върху резултатите от лечението, позволява преосмисляне на подхода по управление на ресурсите с оглед оптимално им осигуряване в най-неблагоприятните периоди. Това е важен елемент за изграждане на протоколиран предоперативен диагностично-лечебен **подход**, особено за

високорискови пациенти с КРК, както и стандартизиране на индикациите и срока на оперативно лечение с цел - оптимизиране на крайните резултати.

Дисертантът обобщава в синхрон със световния опит, собствените си резултати, които са сходни, диагностично лечебната стратегия за различните видове усложнения и различната им анатомична локализация. Установява се всеобхватност и прецизност при критичният анализ и констатациите, което недвусмислено потвърждава личният практически опит и литературната осведоменост на д-р Йорданов по темата. Пример за това е сравнителния анализ на една от най-дискутабилните тактики при усложнения левостранен колоректален рак – избора на първична анастомоза или операцията на Хартман. Безспорно правилният избор се базира на сбор от обективни клинични показатели и находки на болния, но окончателното решение все още взема ръководителят на спешния екип. Дисертантът последователно предлага, оригинални алгоритми за диагностика на анастомозните инсуфициенции и терапевтичен стандарт на поведение при тях, показатели за възникване на следоперативния перитонит, подход и оперативни техники за елиминирането му. Същите са показани в таблици, което улеснява практическото им приложение. Интерес представлява обобщаващата схема за оперативния риск и клиничния изход при болните с усложнен колоректален рак.

Значителен принос на дисертанта е позоваването му на висококачествени систематични проучвания и метаанализи, световни консенсусни становища и насоки от последните години, информирайки хирургичната общност за най-съвременните доказателствено обусловени твърдения.

Познавайки проблемите на тази тежка спешна хирургична патология, Д-р Йорданов правилно посочва актуалните насоки за бъдещи проучвания – консенсус по хирургичната тактика, стандартизация на оперативната техника, контингента болни в напреднала възраст и колопроктологичната профилировка.

В 13-те **изводи** логично се представят най-съществените констатации от анализа на резултатите, в които прозират препоръки най-вече с практическо-приложен характер. Те са точно и ясно формулирани и отразяват същността на дисертационния труд.

Работата е написана на разбираем литературен медицински език, четете се лесно, добре е оформена и онагледена.

Към дисертационния труд могат да се отправят и някои несъществени забележки:

1. Считаю за уместно целта и задачите да бъдат поставени след увода , а не след литературния обзор.
2. В литературния обзор прекалено пространно е разгледан разделът за онкологичните принципи, които трябва да се спазват в плановата хирургия, докато в спешната, приоритет е непосредствената следоперативна преживяемост, особено при болни в критично състояние.
3. В някои от изводите има повторения, които могат да се избегнат, ако броят им се редуцира.
4. Налице са, предполагам случайни правописни и граматически грешки.

Тези критични бележки, касаят детайли и не намаляват научната стойност на дисертационния труд.

Предлаганият научен труд на Д-р Йорданов съдържа категорични и стойностни резултати и има безспорни научни **приноси**:

1. Предлага се критичен обзор на съвременните видове и техники на резекции и анастомози в спешната онкологична колоректална хирургия.
2. За първи път у нас и в международен план се прави сравнително клинично проучване за честотата и проявите на усложнения колоректален рак, едновременно по време на денонощието, дните от седмицата и сезоните.
3. Предлагат се оригинални алгоритми за диференциране, регистриране, класифициране, диагностициране и поведение при най-тежките усложнения – анастомозни инсуфициенции и следоперативен перитонит.
4. Изтъкват се предимствата /сигурност и бързина/ на стандартизираните спешни онкологични колоректални резекции и анастомози при специфични категории болни с висок риск - болни с илеус и перитонит.

В заключение, мога да заявя, че представеният ми за рецензия дисертационен труд на тема: „Съвременно хирургично лечение на усложнения колоректален карцином“ засяга много важен раздел от спешната хирургия, а социалната значимост на заболяването придава съществен научно-практически принос по проблема. Обобщавайки най-актуалните и съвременни стратегии в подхода към усложнения

колоректален рак, работата на Д-р Йорданов демонстрира задълбочен подход и значими приноси и напълно съответства на днешните потребности.

Считам че дисертационният труд отговаря на необходимите изисквания и убедено препоръчвам на почитаемите членове на научното жури по хирургия да гласуват за присъждане на д-р Емануил Йорданов образователната и научна степен „Доктор“.

.06.2020

Гр. София

Рецензент:

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long vertical stroke at the end.